

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU3

2019 års riksdagsöversyn (vilande grundlagsförslag m.m.)

Sammanfattning

I betänkandet anmäls för slutligt beslut ett vilande förslag till lag om ändring i regeringsformen och lag om ändring i riksdagsordningen. Utskottet föreslår att riksdagen slutligt antar det vilande förslaget.

Förslaget innebär att riksdagsstyrelsen ska inhämta Lagrådets yttrande innan styrelsen i en framställning till riksdagen föreslår en lag eller en ändring av en lag som faller inom Lagrådets område. Riksdagsstyrelsen får, utöver de skäl som anges i 8 kap. 21 § tredje stycket regeringsformen, avstå från att inhämta ett sådant yttrande om styrelsen bedömer att ett sådant yttrande i stället bör inhämtas av berört utskott inom ramen för beredningen av styrelsens framställning.

Utskottet föreslår också att riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen om Lagrådet. Förslaget innebär att Riksdagsförvaltningen ska ställa föredragande till förfogande när Lagrådet behandlar ett lagförslag som har beretts i riksdagsstyrelsen.

Behandlade förslag

Vilande förslag beslutat den 17 november 2021 till lag om ändring i regeringsformen och lag om ändring i riksdagsordningen (bet. 2021/22:KU3, rskr. 2021/22:34 och rskr. 2021/22:44).

Framställning 2021/22:RS5 2019 års riksdagsöversyn punkt 5.

Innehållsförteckning

- Utskottets förslag till riksdagsbeslut3
- Redogörelse för ärendet4
 - Bakgrund4
 - Vilande förslag4
 - Övrigt lagförslag.....5
- Utskottets överväganden.....6
 - Vilande förslag6
 - Utskottets anmälan och yttrande6
 - Övrigt lagförslag.....6
 - Utskottets ställningstagande.....7
- Bilaga 1*
- Förteckning över behandlade förslag.....8
 - Framställningen.....8
- Bilaga 2*
- Vilande förslag.....9
- Bilaga 3*
- Riksdagsstyrelsens lagförslag11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Vilande förslag

Riksdagen antar slutligt det vilande förslaget i bilaga 2 till lag om ändring i regeringsformen och lag om ändring i riksdagsordningen.

2. Övrigt lagförslag

Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet.

Därmed bifaller riksdagen framställning 2020/21:RS5 punkt 5.

Stockholm den 10 november 2022

På konstitutionsutskottets vägnar

Ida Karkiainen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ida Karkiainen (S), Erik Ottoson (M), Hans Ekström (S), Fredrik Lindahl (SD), Mirja Räihä (S), Ulrik Nilsson (M), Per-Arne Håkansson (S), Malin Danielsson (L), Amalia Rud Pedersen (S), Susanne Nordström (M), Jessica Wetterling (V), Gudrun Brunegård (KD), Malin Björk (C), Lars Englund (M), Jan Riise (MP), Lars Johnsson (M) och Lars Andersson (SD).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Grundlagar stiftas enligt 8 kap. 14 § regeringsformen genom två likalydande beslut. Genom det första beslutet antas grundlagsförslaget som vilande. Genom det andra beslutet antas grundlagsförslaget som slutligt. Det andra beslutet får inte fattas tidigare än att det efter det första beslutet har hållits val till riksdagen i hela riket och den nyvalda riksdagen har samlats. Också huvudbestämmelser i riksdagsordningen stiftas enligt 8 kap. 17 § regeringsformen på detta sätt. De kan också stiftas genom endast ett beslut, om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för beslutet.

Det är konstitutionsutskottets uppgift att anmäla vilande beslut i ärenden som rör grundlagar och riksdagsordningen till kammaren för slutligt beslut (9 kap. 24 § riksdagsordningen).

Vilande förslag

Under riksmötet 2020/21 lade riksdagsstyrelsen fram förslag om ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen (framställning 2020/21:RS5). Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Vid konstitutionsutskottets första behandling av framställningen gjorde utskottet en delvis annan bedömning än riksdagsstyrelsen när det gällde styrelsens skyldighet att inhämta ett yttrande från Lagrådet; det ska enligt utskottet även i fortsättningen vara möjligt för riksdagsstyrelsen att avstå från att inhämta yttrande från Lagrådet om styrelsen bedömer att ett sådant yttrande i stället bör inhämtas av berört utskott inom ramen för beredningen av styrelsens framställning. Utskottet lämnade mot denna bakgrund ett förslag till en annan lydelse av den föreslagna lagen om ändring i riksdagsordningen i fråga om bestämmelsen i 9 kap. 17 b §. Utskottet ställde sig i övrigt bakom förslaget.

Riksdagen beslutade den 17 november 2021 att som vilande anta riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i regeringsformen och lag om ändring i riksdagsordningen i enlighet med utskottets förslag (bet. 2021/22:KU3, rskr. 2021/22:34 och rskr. 2021/22:44).

Det vilande förslaget till lag om ändring i regeringsformen och lag om ändring i riksdagsordningen finns förtecknad i bilaga 1. Det vilande förslaget i sin helhet med de ändringar som riksdagen beslutat om finns i bilaga 2.

Övrigt lagförslag

I framställning 2020/21:RS5 föreslog riksdagsstyrelsen även att riksdagen skulle anta ändringar i lagen (2003:333) om Lagrådet. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Utskottet bedömde att lagförslagen har ett sådant samband med de föreslagna ändringarna i regeringsformen och riksdagsordningen att de bör behandlas av riksdagen först i samband med att riksdagen slutligt behandlar det vilande lagförslagen. Riksdagen beslutade den 17 november 2021 att skjuta upp behandlingen av riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen om Lagrådet till 2022/23 års riksmöte (bet. 2021/22:KU3, rskr. 2011/22:34 och rskr. 2021/22:44).

Det uppskjutna lagförslaget finns förtecknat i bilaga 1 och i sin helhet i bilaga 3.

Ingen följdmotion har väckts efter att behandlingen av ärendet skjutits upp.

Utskottets överväganden

Vilande förslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar slutligt det vilande förslaget i bilaga 2 till lag om ändring i regeringsformen och till lag om ändring i riksdagsordningen.

Förslagets innebörd i korthet

Det vilande förslaget innebär ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. Förslaget innebär att riksdagsstyrelsen ska inhämta Lagrådets yttrande innan styrelsen föreslår en lag eller en ändring i en lag som faller inom området för Lagrådets granskning. Riksdagsstyrelsen får avstå från att inhämta ett yttrande från Lagrådet om styrelsen bedömer att ett sådant yttrande i stället bör inhämtas av berört utskott inom ramen för beredningen av styrelsens framställning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Utskottets anmälan och yttrande

Under 2021/22 års riksmöte antog riksdagen som vilande det förslag till lag om ändring i regeringsformen och lag om ändring i riksdagsordningen som har redovisats i det föregående. Genom detta betänkande anmäler utskottet nu beslutet till kammaren för slutligt beslut. Utskottet föreslår att riksdagen slutligt antar förslaget.

Övrigt lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen om Lagrådet som innebär att Riksdagsförvaltningen ska ställa föredragande till Lagrådets förfogande när Lagrådet behandlar lagförslag som har beretts i riksdagsstyrelsen.

Framställningen

Det vilande förslaget till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen om riksdagsstyrelsens skyldighet att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som faller inom det lagrådspliktiga området medför en ändring i lagen

(2003:333) om Lagrådet. Riksdagsstyrelsen föreslår mot denna bakgrund att det i 19 § i lagen införs ett nytt stycke om att Riksdagsförvaltningen ska ställa föredragande till Lagrådets förfogande när Lagrådet behandlar ett lagförslag som har beretts i riksdagsstyrelsen. Riksdagsförvaltningen avgör vem som ska ställas till förfogande. Dessutom föreslår riksdagsstyrelsen vissa språkliga och redaktionella ändringar i paragrafen.

Gällande ordning

Av 19 § lagen om Lagrådet följer att när Lagrådets behandlar lagförslag som har beretts i Regeringskansliet och när ett av riksdagens utskott har begärt Lagrådets yttrande ska Regeringskansliet respektive utskottet ställa föredragande till Lagrådets förfogande.

Utskottets ställningstagande

Vid den första behandlingen av framställningen ansåg utskottet att förslaget till ändringar i lagen om Lagrådet hade ett sådant samband med de föreslagna ändringarna i regeringsformen och riksdagsordningen att det borde antas först i samband med att riksdagen slutligt antar förslagen till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Utskottet ställer sig bakom riksdagsstyrelsens överväganden och föreslår att riksdagen antar den föreslagna lagen om ändring i lagen om Lagrådet.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Vilande förslag

Den 17 november 2021 beslutade riksdagen att som vilande anta det förslag om lagts fram i framställning 2020/21:RS5 till dels lag om ändring i regeringsformen, dels lag om ändring i riksdagsordningen med de ändringar som konstitutionsutskottet föreslagit (bet. 2021/22:KU3, rskr. 2021/22:34 och rskr. 2021/22:44).

Framställningen

Framställning 2020/21:RS5 2019 års riksdagsöversyn:

5. Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet.

BILAGA 2

Vilande förslag

1 Förslag till lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 21 § regeringsformen¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

21 §

Yttrande från Lagrådet inhämtas av regeringen eller, enligt vad som närmare anges i riksdagsordningen, av ett riksdagsutskott.

Yttrande från Lagrådet inhämtas av regeringen eller, enligt vad som närmare anges i riksdagsordningen, av ett riksdagsutskott *eller ett annat riksdagsorgan.*

Ett yttrande ska inhämtas innan riksdagen beslutar

1. grundlag om tryckfriheten eller om motsvarande frihet att yttra sig i ljudradio, television och vissa liknande överföringar, offentliga uppspelningar ur en databas samt tekniska upptagningar,

2. lag om begränsning av rätten att ta del av allmänna handlingar,

3. lag som avses i 2 kap. 14–16 §§, 20 § eller 25 §,

4. lag om behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad,

5. lag om kommunal beskattning eller lag som innebär åligganden för kommunerna,

6. lag som avses i 2 § första stycket 1 eller 2 eller lag som avses i 11 eller 12 kap., eller

7. lag som ändrar eller upphäver en lag enligt 1–6.

Bestämmelserna i andra stycket gäller dock inte, om Lagrådets granskning skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet eller skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men uppkommer. Föreslår regeringen att riksdagen ska meddela lag i något av de ämnen som avses i andra stycket och har Lagrådets yttrande dessförinnan inte inhämtats, ska regeringen samtidigt redovisa skälen för detta för riksdagen. Att Lagrådet inte har hörts över ett lagförslag utgör aldrig hinder mot att lagen tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

¹ Regeringsformen omtryckt 2018:1903.

2 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att det i riksdagsordningen ska införas en ny paragraf, 9 kap. 17 b §, och närmast före 9 kap. 17 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

Yttrande från Lagrådet

17 b §

Innan riksdagsstyrelsen gör en framställning hos riksdagen ska den under de förutsättningar som anges i 8 kap. 21 § regeringsformen inhämta yttrande från Lagrådet. Styrelsen får, utöver de skäl som anges i 8 kap. 21 § tredje stycket regeringsformen, avstå från att inhämta yttrande från Lagrådet om styrelsen bedömer att ett sådant yttrande i stället bör inhämtas av berört utskott inom ramen för beredningen av styrelsens framställning.

Om riksdagsstyrelsen inte har inhämtat ett yttrande från Lagrådet ska styrelsen i sin framställning redovisa skälen för detta.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

BILAGA 3

Riksdagsstyrelsens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:333) om
Lagrådet

Härigenom föreskrivs att 19 § lagen (2003:333) om Lagrådet ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

19 §

Regeringskansliet *skall* ställa en tjänsteman till Lagrådets förfogande för att föredra ett ärende som har beretts i kansliet och för att på annat lämpligt sätt hjälpa Lagrådet vid behandlingen av ärendet. När Lagrådet behandlar ett lagförslag som har väckts i riksdagen, *skall* det utskott som har begärt Lagrådets yttrande ställa föredragande till förfogande.

Regeringskansliet *ska* ställa en tjänsteman till Lagrådets förfogande för att föredra ett ärende som har beretts i kansliet och för att på annat lämpligt sätt hjälpa Lagrådet vid behandlingen av ärendet.

När Lagrådet behandlar ett lagförslag som har väckts i riksdagen, *ska* det utskott som har begärt Lagrådets yttrande ställa föredragande till förfogande.

När Lagrådet behandlar ett lagförslag som har beretts i riksdagsstyrelsen ska Riksdagsförvaltningen ställa föredragande till förfogande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.